

SARI YAZMA

Rıfat Ilgaz

Öykü Rıfat Ilgaz'ın kendi yaşamını dile getirdiği "Sarı Yazma" adlı romanı, hastane odalarından kurtulup emekliye ayrıldığında hayatına ilham veren memleketi Cide'ye dönerek bir otel odasında tattığı huzuru anlatması ile başlar. Annesi yedi çocuk dünyaya getirmesine rağmen üç kardeş kalmışlardır. Ablası, telgraf memuru olan bir abisi ve Rıfat Ilgaz. Babası memur olan Ilgaz, zekâsı ile Adapazarı'na öğretmen olarak atanmayı başarır. Öğretmen okulu yıllarında tutulduğu büyük aşkı İffet'e ulaşamayınca ilk eşi Rikkat'ten üç çocuğu olur. Çocuklardan biri bakımsızlıktan ölürken Yıldız ve Aydın annelerinin sorumluluğu altında yaşarlar. Duruma daha fazla gönlü razı gelmeyen veremli Rıfat Ilgaz, karısının kendisinden boşanmasını ister. Bolu'da atandığı okulda gerici bir müdürü makamından etmesi üzerine kendisi Akçakoca'ya sürülür. İkinci evliliğini Akçakoca'da çalıştığı okuldan Necmiye ile gerçekleştiren Ilgaz'ın tekrar Gönül adında bir kızı olur. Askerliği gelen yazar, çavuş olarak bitirdiği vatani görevden dönünce eşini ve kızını yerinde bulamaz ve boşanırlar. Hayatına yeni bir yön vermek isteyen Ilgaz sınavlara girerek Felsefe bölümüne kayıt yaptırır. Bu dönemde çıkardığı dergiler ve yazılar yüzünden hakkında tutuklama kararı çıkartılır. Çıktıktan sonra Aziz Nesin'in yanında çalışmaya devam eden Ilgaz, çıkardığı Makropasha ile tüm ülkede ses getirir. Pek çok defa dergi açan ve dergileri kapanan yazar, para kazanamamaktan dahi yılmaz, yazma isteğini sürekli diri tutar. Hastalığı ağırlaştığı dönemde dahi yaşadığı hastanedeki durumu yazarak ses getirmeyi başarır. Hastane odasında kendisini bulan Gönül isimli bir genç kızın kendisine duyduğu aşkı itirafı ile yeniden güç bulur.

Tema

Emek "Sarı Yazma" romanı içerisindeki "emek" teması Rıfat Ilgaz'ın kendi hayatında çevre ile toplum ile özgürlük ile ve düşünceler ile mücadele etmesinin ardından emeğinin karşılığını alabilmesi sayesinde farklı boyut kazanır.

Tıpkı babası gibi her şeye belli bir emek vererek sahip olan başarılı bir kişinin aydın bir yazar olmak için verdiği mücadele, hastalıklarla ve sistemle verdiği mücadele de eklenince Rıfat Ilgaz'ı oluşturduğu görülür.

Kişiler

Rıfat Ilgaz Genel olarak güçlü bir kişiliğe sahip olan Rıfat, hayatındaki geleneksel başarıların çoğunu babasına borçludur. Memleket ve baba düşkünü biri olan anlatıcı Rıfat'ın hayatında vefalı olmak gibi bir görev vardır. Sorumluluk bilinci olan azimli ve çalışkan biri olan Rıfat'ın yaşadığı tüm zorluklar kendisini kötümser bir bakış açısına sahip olmaya doğru ittiği için kendini değil çevresini daha fazla düşünür hale gelir. 4 çocuk babası olarak onlara yetmeyi oldukça kaygılı bir tavırla takip eden Rıfat'ın babalığı da kendi duygusal kişiliği ile uyum içerisinde. Para kazanmak için öğretmenliği meslek edinen Rıfat'ın dergilerle olan ilişkisi, yazıları yüzünden ceza alması veya yazı yazma hevesi hiç bitmez. Cumhuriyet dönemine ve ikinci dünya savaşına tanık olan biri olarak son derece soğukkanlı olmasına rağmen vereme yenik düşen karakterin hayatı hastane odasında geçerken hayatına giren Gönül ile yeniden şekillenir. Yeni yaşamın sorunlarına sık sık eğilen Ilgaz'ın gerçekçi yaklaşımları ile gün yüzüne çıkardığı bilgiler kendisinin toplumcu kişiliğini de gözler önüne serer.

Baba Cide'de herkes gibi sıradan bir yaşama sahip olan Rıfat Ilgaz'ın babası ölenlerle birlikte topla yedi çocuk babasıdır. 30 yıllık memuriyet hayatı boyunca devletin emirlerine uyarak ekmeğini kazanmak için çalışan kendi halinde bir adamdır. Kurtuluş savaşı hemen akabinde Terme'ye sürülen baba, bataklığı ile meşhur olan bölgede sıtma hastalığına yakalanır. Kendi ateşler içinde yatarken de evlatlarını düşünen düşünceli baba, çocuklarını Samsun'a gönderme kararı alır. Tuz almaya gittiğinde oğlu Rıfat'ı da yanına alan babanın ülkenin geçirdiği zor bir dönemde çocuklarına karşı sevgi dolu ve örnek olmaya çalışması dikkat çekicidir.

Keleşlerin Mehmet Ortaokul yıllarının en kendisine yakın isimlerinden biri olan Mehmet ile sürekli bir çatışma durumu söz konusudur. Mehmet, sınıflarına gelen Ilgaz'ın tüm başarılarını kıskanır ve kendi başarılarının önüne geçmesini istemez. Babadan zengin bir çocuk olan Mehmet, Rıfat'ın kendisine gösterdiği samimiyetin ardından ona hissettiklerini açıklar ve aralarında dostluk başlar.

Yakın Arkadaşları Fahir, Şakir ve Kemal gibi sadık dostlara sahip olan Ilgaz'ın arkadaşları hayatı boyunca kendisine destek olamaya çalışsan, onu dinleyen, seven kişilerdir.

Aziz Nesin Dergi işlerinde Rifat Ilgaz'ı da yüz lira aylıkla alan Nesin, gazetede hem sekreter hem de fıkra yazarı olarak görev alır. Yaşar Kemal ve Arif Damar da dergi için yazı gönderirler. Rifat'ın maddi konuları ile yakından ilgilenen Aziz Nesin, Rifat Ilgaz'a güvenir ve daha cesur yazması için destekler.

Esat Adil İmtiyazlarına sahip oldukları gazete ve dergiler kapatılınca "Türkiye Sosyalist Partisi" diye bir parti kuran Adil, işçilerin sorunlarını yazacakları Makropaşa adında bir dergi tasarlar ve bu dergiye Ilgaz'ı da yazması için görevlendirir.

Rifat Açık

Karakter Genel olarak güçlü bir kişiliğe sahip olan Rifat, hayatındaki geleneksel başarıların çoğunu babasına borçludur. Memleket ve baba düşkünü biri olan anlatıcı Rifat'ın hayatında vefalı olmak gibi bir görev vardır. Sorumluluk bilinci olan azimli ve çalışkan biri olan Rifat'ın yaşadığı tüm zorluklar kendisini kötümser bir bakış açısına sahip olmaya doğru ittiği için kendini değil çevresini daha fazla düşünür hale gelir. 4 çocuk babası olarak onlara yetmeyi oldukça kaygılı bir tavırla takip eden Rifat'ın babalığı da kendi duygusal kişiliği ile uyum içerisindedir. Para kazanmak için öğretmenliği meslek edinen Rifat'ın dergilerle olan ilişkisi, yazıları yüzünden ceza alması veya yazı yazma hevesi hiç bitmez. Cumhuriyet dönemine ve ikinci dünya savaşına tanık olan biri olarak son derece soğukkanlı olmasına rağmen vereme yenik düşen karakterin hayatı hastane odasında geçerken hayatına giren Gönül ile yeniden şekillenir. Yeni yaşamın sorunlarına sık sık eğilen Ilgaz'ın gerçekçi yaklaşımları ile gün yüzüne çıkardığı bilgiler kendisinin toplumcu kişiliğini de gözler önüne serer.

Aktiviteler Rifat Ilgaz, çocukluğu itibarı ile derin gözlemlerde bulunmuş, sorgulayan bir çocukluk geçirir. Bu nedenle de yaşantısı onu çok sevdiği yazmaya iter. Çok erken başladığı yazı ile para kazanamayınca öğretmenlik mesleğine yönelir. Yazmaya ve dergi çıkartma çalışmalarına devam ederken hapse girer. İstanbul'da, İzmir'de bulunan Ilgaz'ın en mutlu olduğu yer Cide'dir.

ÖRNEK ANILAR

Çalışkan Sürekli bir koşturma içerisinde yazdıkları ile ses getirme peşinde olan Rifat Ilgaz, hayatını öğrenmeye, anlamaya ve anlatmaya adanır: "Yazmadan, okumadan yaşamamanın bir anlamı yoktu. On beş yaşımdan beri durmadan yazıyordum. Elim durdu mu, ancak değirmen taşlarının gürültüsünü işitmekle mutlu olabilen değirmenciden hiçbir ayrıcalığım olmadığını anlamıştım. Bu taşlar ne pahasına olursa olsun dönmeliydi."

Gelenekçi / Bağlı Eski adetlerine ve özellikle de doğduğu şehre bağlı olan Ilgaz'ın memleketine duyduğu sevgi her şeyin ötesindedir. Cide'den uzaklaşmak zorunda kaldıkça yaşama sevincini yitiren Rifat, düşündükçe yeniden güçlendiğini hisseder: "Biraz da duygusallık giriyordu böyle araya. İstiyordum ki Cide'de her şey çocukluğumdaki gibi kalsın, tek çivi çakılmasın, yerinden tek bir taş oynatılmasındı. Yalı dediğimiz bu kilometrelerce süren kumsalın bir yanından uzayıp giden bu beton yol da ne oluyordu."

Azimli Öğretmen bulmanın hayli zor olduğu günlerde memleketinde kullandıkları dilin İstanbul'da yadırganmasına anlam veremeyen Rifat Ilgaz bu sorunu çözmek amacı ile öğretmen olmaya karar verir: "Dil her zaman, buralarda büyüdüğümünden, bir sorun olmuştu benim için. İstanbullu bir çocuğun, dil diye bir sorunu olabilir miydi? Anadolu'nun neresine gittimse hep konuşmama takılmışlardı çocukluğumda. Kastamonu'da bile pek de güzel konuşmadıkları halde, ablamı, apla diye çağırmadığım için alay etmişlerdi, benimle. Dilimi, her gittiğim yerde, geçerli bir konuşmaya alay edilmeyecek bir Türkçe 'ye çevirmiş, sonunda İstanbul çocuklarına dilimizi öğretecek bir öğretmen olarak yetişmişim."

Vefalı Babasının memurluğu boyunca yaşadığı sıkıntılar, çocukları için çabalaması, sevgisi ve son olarak farklı yerlere sürülmesi gözlerinin önüne geldikçe kendisi için yapılan tüm iyilikler gözlerinin önüne gelir ve babasına karşı büyük bir vefa borcu hisseder: "Zarfların içinde bana para göndermiş, Cide'de eniştemin altına at çekmiş, eline silah vermiş, kumarına para yetiştirmiş, mahpuslardaki ağabeyime para postalamıştı. Bizi buralarda bolluk içinde yaşatmak için cehennem azabı çekiyordu Terme'lerde. Hiçbir zaman onun hakkını ödeyemeyecek, ne yapsak, ne etsek, rahatça bir soluk alması

için yararlı olamayacaktık. İşin en kötüsü o hep çalışacak biz okuyacak, askere gidecek, gelin olacak, hapislere girecek, bir işimiz kalmazsa, yazlığa çıkıp dinlenecek, hazır yiyecektik!”

Babasına Düşkün Babasına duyduğu sevgi nedeni ile kimi zaman ağabeyini kıskanacak dereceye gelen İlğaz'ın bu durumu kendisine de garip gelse de engel olamaz: “Bu kardeşlik ne tuhaf duyguydu. Ağabeyim'i çok sevdiğim halde onun Babama ortak olmasını istemiyordum. Artık büyüklerim, bu babayı bana bırakmalıydılar. Bütün kardeşlerimden çok daha az bir süre ona baba diyebilmişim. On üç yaşında hiçbir kardeşim ondan ayrı kalmamıştı. Annemi nedense hiç aramıyordum, ondan uzak kalınca. Babamsa çok başkaydı. Sanıyorum ki o da beni her kardeşimden çok seviyordu. Belki de bana öyle geliyordu.”

Kötümser İffet'i sevdiği, aşık olduğu günlerde ondan uzak kalmanın verdiği duygu yükü ile hayata karşı alıngan bir tutum takınan İlğaz bir anda her şeyden soğur ve kendi mutluluğunu ümit edemez: “Artık hiçbir şey başaramazdım bu alanda, öğrenimimi sürdüremezdim. Lise sınavlarına girsem, Ağabeyimin daracık bütçesine sığınarak okuyamaz, Üniversitelere gidemezdim. Birden soğumuştum şiiirden de, edebiyattan da... Avutmaz olmuştu şiiir beni, oyalamaz, doyuramaz, giderek açıkçası aldatmaz olmuştu. Yazmıyor, elime kalemi alsam da yazamıyordum. Söyleyecek bir sözüm, bir sorunum kalmamış gibiydi. Kuru birkaç düz yazı tümcesiyle özetleyecek durumumu, neden şiiirin dizelerine dökcektim.”

Derin Düşünen Karşılaştığı pek çok konuda derin düşüncelerden sonra karar veren İlğaz sadece yetiştirdiği öğrencilere karşı değil sevdiğilerine karşı da büyük bir sorumluluk duygusu ile düşünceli davranır. Yazdıkları nedeni ile kendisini savunması icap ederken savunma dahi yapmasının suç sayılmasına anlam veremez: “ Sanıyorum ben bunları savunmam için söylerken, ikinci kez suç işliyordum ama, ne var ki savunmada ne söylersem söyleyeyim, suç olmuyormuş! İnsanın, özgürlüğün tadına varabilmesi için ömrü boyunca savunma hakkını kullanacağı geliyor mahkemelerde!”

Kaygılı Geleceğin aydın kişilerin elinde olması gerektiğine inanan İlğaz için verem hastanesinde parası olmayanların tedavi edilmediği bir düzen endişe verici gelir: “ Aydın olmak zor işti, sorumluluk isteyen bir işti. Olumlu bir görüşü, davranışı olmalıydı. Laboratuvar deneylerinden geçmeden ne hap yapıldı, ne ilaç. Sağlık kurallarından, profesörlerin gözleminden geçip bir raporla yararı da, zararı da saptanmayan bir ilaç, nasıl hastalara verilir, nasıl sattırılırdı? Adam araya parayla bir doktor sokmuştu. Hastaları onun muayenesinden geçirip, ilaçları onun önerisiyle veriyor, görünüyordu ama, kimi kandırıyordu?”

Kontrollü Genel olarak maddi sıkıntılar çeken, kimi zaman ayağına pantolon alacak parayı bulamayan bir yazarın yazdıkları yüzünden eşinin ve çocuklarının etkilenmesine gönlü razı olmayan İlğaz, eşine boşanma işlemleri başlatarak onların temiz bir sicil ile yaşamasına destek olmak ister: “Bu mektuptan sonra Rikkat'ın İstanbul'daki yargıç dayısına da bir mektup yazmıştım. Necmettin Ülgen'e. Yeğenini benden ayırmasını rica ediyordum. Avukat olan karısı Sabiha Ülgen bu işi üzerine alırsa beni büyük bir üzüntüden kurtarmış olacaktı. Mimlenmiş bir gazetenin sorumluluğunu üzerime almakla karımın Öğretmenliğine de zararlı olacağını belirtiyordum. Anlayışlı birer Hukukçu olan Ülgen'ler, en kısa zamanda isteğimi yerine getirmişlerdi. Son gemiler de böylece yakılmış oluyordu. Artık yasalara göre de tek başımaydım.”

Toplumcu Yaşantısı boyunca toplum faydası gözetken Rifat İlğaz, her gittiği yerde kolayca çevre edinip kolayca fikirlerini gösterebilecek aydın kişiliğe sahiptir: “Her şey bizim istediğimiz gibi olmuyor ki... Toplumun düzensizliğinden bilgiç bilgiç laf ederiz. Bütün kuralların düzensiz işlediğini kürsülerde bile söyleme yürekliliğini gösteririz. Aile düzeni tıkr tıkr işlemedi mi, anamızı, babamızı suçlamaya kalkarız. Böyle bırakılmaldan yakınırız. Hiçbir reformunu yapmamış derebeylik döneminden kalan kurallarla üretim ilişkilerini sürdürüp çağdaş uygarlık düzeyine yükselmeyi düşeriz. Nedense kültürüyle ağır endüstriye girmeye kalkıştığımız gibi...”

Baba Uyumlu

Karakter Cide'de herkes gibi sıradan bir yaşama sahip olan Rifat İlğaz'ın babası ölenlerle birlikte topla yedi çocuk babasıdır. 30 yıllık memuriyet hayatı boyunca devletinin emirlerine uyarak ekmeğini kazanmak için çalışan kendi halinde bir adamdır. Kurtuluş savaşı hemen akabinde Terme'ye sürülen baba, bataklığı ile meşhur olan bölgede sıtma hastalığına yakalanır. Kendi ateşler içinde yatarken de evlatlarını düşünen düşünceli baba, çocuklarını Samsun'a gönderme kararı alır. Tuz almaya gittiğinde

oğlu Rifat'ı da yanına alan babanın ülkenin geçirdiği zor bir dönemde çocuklarına karşı sevgi dolu ve örnek olmaya çalışması dikkat çekicidir.

Aktiviteler Orman koruculuğu işinin yanı sıra boş zamanlarını okuyup araştırarak geçirir. Büyük siyaset adamlarının hayatından ünlü yazarların şiirlerine kadar merak ettiği her şeyi okur. Rakı içer.

ÖRNEK ANILAR

Özverili 60 yaşında sıtmadan yatalara düşüp hastalanmasına rağmen oğlu Rifat Ilgaz'ın sınavı için yataktan kalmaya çalışır. Ođlunun sınav gününde ona destek olmak ister : "Babam biraz da sınavımda bulunabilmek için kalkmıştı yataktan. Başının döndüğünü, gözlerinin karardığını söylüyordu."

Cömert Çocuđunu okutmak bir yerlere girdirebilmek için uğraşan baba kendine zor yetmesine rağmen okurken ablasının evinde kalan Rifat için eniştesine her ay zarf içinde para göndermekle kalmaz ayrıyeten onlara fazla yük olmasın diye oğluna da yüz kuruş yollamayı ihmal etmez: " Babamdan sık sık mektup alıyordum. Enişteye her ay belli bir para gönderdiğini yazıyordu. Demek ablamın evinde yediklerim, içtiklerim karşılıksız değildi. Her mektubunun içinden katlanmış bir yüz kuruş çıkıyordu. Bu yüz kuruş geldiği gün eve geç gider, mutlaka onu bitirirdim."

İlgili Rifat için bir babadan ziyade iyi bir arkadaş olan baba oğlu ile yakından ilgilidir. Babası yaylada iken arada yanına giden Rifat için arada endişe duysa da konuşup ancak her şeyin yolunda gittiğini öğrenince rahatlar: " Babamın bir özelliği vardı, beni dövüp azarlamaması... Bana gösterdiğü güveni bozmamak için kendimi baskı altında tutardım bayağı. Bütün bu baskıya karşı gene de hoşuna gitmeyecek olaylar çıkardı. Böyle günlerde hiç titizlik etmez, bağışlamak için elinden geleni yapardı."

Fedakar Ailesinin rahatını ve geleceğini düşünen baba, kendisi Terme'de bir başına yaşamaya çalışırken ailesinin evini Ünye'ye getirir ki onlar daha ferah yaşasın, hastalanmasın: "Bir anda babamı anımsamıştım. Biz evi güzel yerden tutmuştuk ama babamız Terme'de bu sıcakta yanıp kavruluyordu, sivrisineklerle, sıtmayla boğuşarak. Hep böyle olmuştu. Sıkıntıyı o çekmişti."

Araştırmacı Toplumun yaşadığı olayları veya topluma mal olmuş büyük adamlar hakkında yazılanları okumak gibi bir özelliği olan baba genelde Mehmet Akif, Namık Kemal gibi yazarları okuyarak mutlu olur veya siyasetçilerin hayatı ile ilgili araştırma yaparak bilgilenir: " Babam işte bu tür yazarların, şairlerin kitaplarıyla yetişmişti. Büyük siyaset adamlarının yaşayışlarını incelemekten hoşlanırdı."